

Jiří Šimáček
Charakter (taky ještě mädchen, ničema a oskar)
Host 2012, 248 s.

Na Jakubském náměstí v Brně stojí dům. Jeden rohový činžák spojuje tři, na první pohled krajně odlišné postavy. Charaktera, majitele domu, kodetovský typ nerudného staroškolského antikomunisty, citově spjatého výhradně s vlastním mixerteriem Oskarem. Mädchen, třináctiletou dark samotářku s oblíbeným slovem „infernální“ a kapelou The Horrors; spolu se svou matkou obývá jeden z bytů a usilovně pracuje na Oskarově přeměně v kočku. A ničemu – uvnitř vztekého a velkohubého (právě kvůli němu obálka knihy varuje před mimořádně sprostými slovy) druhořadého gangstera, kterého mafianský nadřizený donutí otevřít si v přízemí domu hemu. Charakter, mädchen, ničema (a pár dalších) navazují vztahy: někdy účelové, nikdy přiznaně citové. Nahodilé zapletení tří samostatných sice zpočátku vyvolává radostné a především úsměvné chvíle, ale končí až tragicky. I přesto působí většinou nechtěně protínání tří náhodných cest, košatost a svěbytnost tří vnitřních světů a střídané pronikání do tří mozků vtipně. Pobavení vyvolává hlavně dokonalá autenticita všech řečí: situace čteme popsané jednou pruděmí, podruhé pubertálně a jindy povážlivě sprostou mluvou. Autor si zkrátka hraje s jazykem; tu a tam používá jihomoravský hantec (a k němu trochu spikleneckého brněnského realismu), psa už mňoukat. Závěr pak pouští podstatnější, doposud spící význam slova/ názvu Charakter – protože některá gesta může udělat jedině Charakter.

Johana Kotišová

Sergej Lebeděv
Hranice zapomnění
Přeložil Libor Dvořák
Pistorius & Olšanská 2011, 224 s.

Kvůli škatulce lágrová literatura, do které románový debut šestnáctiletého spisovatele, žurnalisty, sociologa, filosofa, ale třeba i geologa v zásadě spadá, se kniha pravděpodobně neobejde bez srovnání se Solženicynem a dalšími představiteli tohoto žánru. I proto, že díla předešlé generace a Lebeděvovy Hranice zapomnění mají tak málo společného. Za přímé svědky gulagu a jejich následovníky hovoří holá fakta – v celé své drásavosti a hrůze. Zato Lebeděv nechce minulost vypovědět, ale vztáhnout ke své době a osobě, vyrovnat se s odkazem, který mu koluje v žilách. Při putování ruskou tajkou, mezi pozůstatky pracovních táborů a ozdravnou samotou nezměrné přírody musí dojít nakonec až ke kořenům svého národa a v poslední chvíli se vzdát sebe sama. Jen tudy vede cesta k záchraně, ke smíření a pochopení vlastní přítomnosti. Lebeděv reaguje na zapomenutí, ale v žádném případě ne mrtvý svět gulagu a jeho postav. Sám se stal v dětství dobrovolně jednou z nich. Vydává se tedy i na cestu slovem do dob dětství, křísí chlapecké pocity a popisuje je řečí dospělého muže, ovšem aniž by jejich infantilnost způsobila stylizační šok. Fascinace syrovým jazykem mu dovoluje znásobit pole možností daleko za obvyklé hranice komunikačních funkcí. Nepřetržitě pracuje s metaforou. Děj plyne líně v uměleckých popisech, někdy ale překvapí a přelije se v drama. Je to konkrétní příběh dvou mužů a zároveň historie týkající se nás všech. Je o tom, jak blízko může být dávná minulost a jak podobně si mohou být dobro a zlo.

Adéla Vytýjalová

Rikki Ducornet
Kabinet
Přeložil Martin Pokorný
Odeon 2012, 128 s.

První do češtiny přeložený román americké prozaičky, básničky i výtvarně umělkyně Rikki Ducornet vsutku připomíná kabinet, ornamentální uzavřený prostor plný alegorických postav podobných leitmotivu příběhu – miniaturám zvaným necuke. Příběh pádu úspěšného psychoanalytika do šílenství a sexuální posedlosti je vyprávěn jak z protagonistovy, tak i z neosobní perspektivy. Jeho poživačná mysl, tělesné touhy i bující sebevědomí jsou tak neustále konfrontovány se strohým pohledem člověka, který stojí vně. Kontrast těchto pohledů plodí i kontrast stylu – bezejmenný hrdina je bezohledně sprostý, přímočarý a mnohomluvný, ale proti němu stojí střízlivé podání, jež ho uzemňuje podobně jako jeho tichá a senzitivní žena Akiko. Líčení vysilujícího krutého sexu se střídá s popisy společných manželských večerí, jimiž prosvitá rostoucí odcizování. Svár duše a těla posilují vedlejší postavy, které muž léčí – sebedestruktivní dívka Jizva signalizuje neustálou blízkost smrti, transsexuál David/Jello představuje nebezpečnou hru s identitou a úskalí vášně, mnohočetné aféry umocňují až božskou povahu protagonisty. A to je právě úskalí Kabinetu: je natolik estetizován, až z příběhu samotného zůstává jen vysušený exotický motýl s přehraděnými křídly přišpendlený pod literární lupou. „Jsem kolo. Loukof stoupá, láska, a já tě nesu s sebou v prudké a závrtné otočce k libým vodstvům věčnosti. Na planoucích křídlech se noříme do moře lásky. Kéž hoříme navždy jako včely v medu.“

Anna Vondřichová

Olga Tokarczuková
Denní dům, noční dům
Přeložil Petr Vidlák
Host 2012, 271 s.

Ptát se, kdo že je vypravěčem této polské prózy, vydané poprvé roku 1998, by bylo podobně problematické jako tázat se po povaze člověka, který sní. Bezejmenná vypravěčka tu vystupuje jako obyvatelka Kladska, hraničního prostoru sousedícího s Čechami, ale též jako médium zprostředkující další krátké příběhy. „Vznášim se vysoko nad údolím, v neurčitém místě, z něhož vidím všechno, nebo skoro všechno. Pohybuji se a zároveň stojím na místě. Svět, který pozoruji, se mi podvoluje, přibližuje a vzdaluje tak, že mohu spatřit všechno najednou, nebo jen ty nejmenší detaily.“ Stává se tak trpělivou a pečlivou kronikářkou místních mytologií, archetypálních příběhů tamějších podivínů, světců, rodičů i mrtvých. Lidé žijí v pevném sepětí s přírodou, takže není divu, že v těle Marka Marka, jenž se upíjí k smrti, hnízdí velký žerný pták a nikdo se tu nebojí povodně, protože může přijít jen z nebe. Ale představovat si prostor propletených příběhů jako idylu by bylo daleko od pravdy. Fikční krajina zde odráží krajinu skutečnou, drsnost osudů souzní s odcizeným krajem, kde pohraničníci přetahují těla mrtvol do sousední země. Přesto však nechybí próze Tokarczukové humor, byť trochu načernalý, či možná načervenatý – dle toho, jakou houbovou lahůdku si podle některého z přítomných receptů ukuchíte. Je libo muchomůrkový dort?

Jan Švestka

Howard Phillips Lovecraft
Volání Cthulhu a novely z let 1927–1930
Přeložili Linda Bartošková, František Jungwirth, Václav Kajdoš, Stanislava Menšíková, Ondřej Neff
Plus 2011 a 2012, 345 a 321 s.

Třetí svazek sebraných spisů amerického spisovatele Howarda Phillipse Lovecrafta (1890–1937), průkopníka žánru weird fiction, oscilujícího na pomezí sci-fi, fantasy a hororu, je rozdělen do dvou knih. Povídky a novely v nich obsažené jsou asi tím vůbec nejdůležitějším, co je k orientaci v Lovecraftově díle potřeba znát. Jak napovídá název, nalezneme zde vše podstatné o mýtu Cthulhu, uznávaném na temných a odlehlých místech naší planety. Mnoho zmínek je zde i o „pověstném Necronomiconu šíleného Araba Abdula Alhazreda“, o planetě Yuggoth, nejbližším místu v kosmu, které je osídleno houbovitými okřídlenými tvory, žijícími ve skrytu na Zemi a vysílajícími na exkurzi do hlubin vesmíru pouze lidské mozky. Dostáváme se do autorova rodného města Providence, do smyšleného Arkhamu a do opuštěných lesů a samot Nové Anglie, nad nimiž se vypínají kopce s primitivními kamennými obětišti. Prostě se to tu hemží temnými rituály pradávných mimozemských ras, jejich zdegenerovanými lidskými spojenci a zlými božstvy, která neváhají vybrat si mezi svými vyznavači kruté daně.

Za zmínku zde stojí především tři texty, které by se s ohledem na rozsah daly označit spíše za novely. První, zřejmě nejlepší a vlastně i svým způsobem vybočující z Lovecraftových navyklých rámců, je Snové putování k neznámému Kadathu. Snovost je zde místy až surreálně bezbřehá (pozoruhodná je například práce s prostorem) a ze všech povídek se nejvíce blíží k žánru fantasy. Druhou pozoruhodnou novelou je Případ Charlese Dextera Warda, která je podle původního autorova konceptu poměrně rafinovaně rozdělena mezi oba svazky, a konečně třetí povídka Šepot v temnotách, jež na rozsáhlejšího prostoru rozvíjí fascinaci temnými lesy Nové Anglie. Lovecraftovo fantazijní univerzum, které má paradoxně mnohdy až bizarně pevná pravidla, je dost specifické a snadno rozpoznatelné. Během čtení zjistíme, že se některé motivy i děje až obsedantně opakují, že kulisy jsou si velmi podobné a po čase se opakují i ustálená epiteta. To je ale součástí utváření mýtu a u tohoto žánru to vlastně ani v nejmenším nevádí. Autor je zároveň pokaždé schopný překvapit a jeho klasicistní, historizující styl je překvapivě živý.

Nutno také zmínit, že Lovecraftovy sebrané spisy vycházejí ve velmi reprezentativní podobě – každý svazek je opatřen doslovem či studií a obsáhlým poznámkovým aparátem. Opravdu vydařené jsou ilustrace Františka Štorma, které mají silnou atmosféru, ale zároveň chytře obcházejí a popírají všechna klisé spojená s žánrovou ilustrací (viz také recenzi na s. 30). Ph'nglui mglw'nafh Cthulhu R'lyeh wgah'nagl fhtagn!

Karel Kouba

Brian Azzarello, Marcelo Frusin
Hellblazer: Dobré úmysly
Přeložil Štěpán Kopriva
Crew 2012, 139 s.

Scenárista Brian Azzarello se Hellblazera ujal od čísla 146 po Warrenu Ellisovi a pokračoval až do čísla 174, kterého se zhostil Mike Carey. Dobré úmysly jsou druhou ze čtyř knih sebraných sešitů, jejichž autorem je Azzarello: mág John Constantine se v ní vydává do městečka Whyllisz. Děj je po azzarellovsku zasněný, v tomto případě možná spíš zamlžený alkoholovým oparem. Svérázná motorkářská dvojčata se sociálním cítěním se v něm po svém vyrovnávají s problémem nezaměstnanosti v jednom bývalém hornickém městečku. Do toho se vkrádá mytologický motiv lesních duchů, tak jak je známe z Hajazakého snímku Princezna Mononoke, přičemž oba sourozenci jako by utekli z filmu Fargo bratří Coenů nebo seriálu Strážce pořádku. Zkrátka další popkulturní guláš. Hellblazer je však populární především kvůli Hellblazerovi samotnému, tedy postavě, která v sobě snoubí Fausta, noirového detektiva, alkoholika nebo kerouakovského poutníka a zároveň smrtelníka, který se vymyká klasickým omyvatelným superhrdinským postavám. Frusinova kresba možná až příliš připomíná Eduarda Rissa a nejlépe funguje ve větších obrázcích bez textu, kde si Frusin hraje s nejrůznějšími stínováním. Na své si přijdou dokonce i stoupcí alternativní medicíny, která se tu s úspěchem využívá při odstraňování mrtvé tkáně. A té je v tomhle příběhu docela dost.

Jiří G. Růžička

Analogon 67
Sdružení Analogonu 2012, 135 s.

Je možné, že se neudržíte smíchy při čtení revue Analogon věnované fenoménu palimpsestů: tak jsou nazývány záznamy překrývající místo záznamů předešlých a odstraněných. Osobně jsem se smíchy neudržel a je to jistě dobře – pro smích osvobozující (viz fotky a scénáře z Večerů Analogonu po divadlech vlastní českých a moravských), resp. smích rozpoutávající gordické uzly mysli, kde by jiný už dávno sáhl po železe k rozetnutí. V rybářství se takovým uzlům na vlasici říká „pavouk“ – při smekání spirál vznikne soustava zdánlivě nerozpletitelné motanice a toliko trpělivé rozplétání smyček dovede k rozpletení. Každý „pavouk“ udice je jedinečný – a stojí za to jej rozplest, sice rybolov skončil, než začal. Palimpsesty se týkají obvykle papýrů aneb pergamenů z kůží. Původní texty lze číst ve speciálně modifikovaném světle archeologů a kriminalistů tam, kde by našinec užil cívky koflíka lada k hygieně – tak zřejmě, že mají přírodní materiály své opodstatnění. Z hledisek patafyzických došlo k ozřejmění hledisek genitálních, přičemž kritérium anální má již své nezastupitelné místo ve fylogenezi rodu Homo; lišejnky i střevní bakterie mají zkušenost jinou; hle, jak se kategorie snoubí! Kolik je v dějinách tuzemského státu palimpsestů? Čin, aneb slovo jak se patří ošoustané, na srdce pravdy rána! Zkusíme to přežít.

Vít Kremlička